



# Atopik dermatitli ergenlerde benlik saygısı ve dermatolojik yaşam kalitesinin değerlendirilmesi

*Evaluation of self-esteem and dermatological quality of life in adolescents with atopic dermatitis*

İljal Erturan, Evrim Aktepe\*, Didem Didar Balcı\*\*, Mehmet Yıldırım,  
Yonca Sönmez\*\*\*, Ali Murat Ceyhan

Süleyman Demirel Üniversitesi Tıp Fakültesi, Deri ve Zührevi Hastalıklar Anabilim Dalı,  
\*Çocuk-Ergen Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı ve \*\*\*Halk Sağlığı Anabilim Dalı, Isparta, Türkiye  
\*\*Mustafa Kemal Üniversitesi Tıp Fakültesi, Deri ve Zührevi Hastalıklar Anabilim Dalı, Hatay, Türkiye

## Özet

**Amaç:** Atopik dermatit kaşıntılı deri lezyonları ile karakterize kronik, inflamatuvar bir deri hastalığıdır. Ergenlik döneminde birey dış görünümü ile yoğun bir şekilde ilgilendiği için bu dönemde dış görünümü değiştiren kronik deri hastalıkları benlik saygısı gelişimini olumsuz yönde etkileyebilmektedir. Bu çalışmada atopik dermatitin dış görünüşü etkileyen bir deri hastalığı olması ve bireyin özgüven gelişiminde önemli bir dönemi oluşturan ergenlik döneminde dikkatin bedene yönelmiş olması sebebi ile atopik dermatitli ergenlerin benlik saygılarının değerlendirilmesi amaçlanmıştır.

**Gereç ve Yöntemler:** Çalışmaya 33 atopik dermatitli hasta ve 33 sağlıklı kontrol dahil edildi. Hasta ve kontrol grubunda benlik saygısı ve dermatolojik yaşam kalitesinin ölçümünde Piers-Harris özkavram ölçeği ve çocuk dermatoloji yaşam kalitesi ölçeği (ÇDYKÖ) kullanıldı. Atopik dermatit hastalık şiddeti belirlenmesinde (SCORAD) indeksinden yararlanıldı.

**Bulgular:** Piers-Harris Benlik Saygısı Ölçeği toplam puanlarına göre değerlendirildiğinde hasta grubunda benlik saygısı kontrol grubuna göre anlamlı derecede düşük bulundu. Hasta ve kontrol grubu arasında mutluluk/doyum ve kaygı alt ölçek puanları arasında fark istatistiksel olarak anlamlı bulunurken diğer alt ölçekler açısından anlamlı fark yoktu. Atopik dermatitli hasta grubunda dermatolojik yaşam kalitesi sağlıklı kontrol grubuna göre anlamlı derecede düşüktü. Atopik dermatitli ergenlerde benlik saygısı toplam puanı ile ÇDYKÖ puanı arasında negatif yönde orta düzeyde anlamlı korelasyon saptandı.

**Sonuç:** Sonuçlarımız atopik dermatitli ergenlerde cinsiyetler arası fark gözlenmeksizin benlik saygısı ve dermatolojik yaşam kalitesinin olumsuz yönde etkilendiğini göstermektedir. Bu hastalar dermatolojik muayene ve tedavileri yanında psikiyatrik açıdan da değerlendirilmelidirler. Atopik dermatitli ergenlere gerekli psikososyal desteğin verilmesi ile benlik saygıları ve yaşam kalitelerinin düzeleceğini düşünmekteyiz. (Türkderm 2013; 47: 39-44)

**Anahtar Kelimeler:** Atopik dermatit, benlik saygısı, dermatolojik yaşam kalitesi, hastalık şiddeti

## Summary

**Background and Design:** Atopic dermatitis is a chronic, inflammatory skin disease characterized by itchy skin lesions. Since adolescents are intensely interested in their physical appearance, chronic skin diseases in this period can adversely affect the development of self esteem. Atopic dermatitis is a skin disease that affects the appearance and there is an heightened attention to the body image in adolescence which is an important period of time in the development of self-esteem. Therefore, we aimed to investigate self-esteem and dermatological quality of life in adolescents with atopic dermatitis.

**Yazışma Adresi/Address for Correspondence:** Dr. İljal Erturan, Süleyman Demirel Üniversitesi Tıp Fakültesi Deri ve Zührevi Hastalıklar Anabilim Dalı, Isparta, Türkiye Tel.: +90 246 211 93 17 E-posta: iljalerturan@yahoo.com.tr **Geliş Tarihi/Received:** 06.02.2012 **Kabul Tarihi/Accepted:** 08.08.2012

*Türkderm-Deri Hastalıkları ve Frengi Arşivi Dergisi, Galenos Yayınevi tarafından basılmıştır.  
Turkderm-Archives of the Turkish Dermatology and Venerology, published by Galenos Publishing.*



**Materials and Methods:** Thirty-three patients with atopic dermatitis and 33 healthy controls were included in the study. The Piers-Harris Children's Self-Concept Scale and the Children's Dermatology Life Quality Index (CDLQI) were used for determining self-esteem and quality of life. The Scoring of Atopic Dermatitis (SCORAD) Index was used to assess the severity of atopic dermatitis.

**Results:** It was found that patient group had lower self-esteem than healthy controls according to the Piers-Harris Children's Self-Concept Scale. A statistically significant difference was observed in happiness/satisfaction and anxiety subscale scores between the patients and healthy controls while there was no significant difference between the other sub-scale scores. Mean value of dermatological quality of life in patients with atopic dermatitis was significantly lower than in healthy controls. A moderate negative correlation was found between self-esteem and CDLQI scores among adolescents with atopic dermatitis.

**Discussion:** This study results have shown that self-esteem and dermatological quality of life were adversely affected in adolescents with atopic dermatitis irrespective of gender. These patients should be examined psychiatrically besides dermatological examination and treatment. We suggest that improvement will be observed in self-esteem and quality of life of adolescents with atopic dermatitis by providing the necessary psychosocial support. (Turkdern 2013; 47: 39-44)

**Key Words:** Atopic dermatitis, self-esteem, dermatological quality of life, disease severity

## Giriş

Atopik dermatit (AD) sıklıkla bebeklik ve erken çocukluk döneminde başlayan ve prevalansı gün geçtikçe artış gösteren, oldukça kaşıntılı, egzematize deri lezyonları ile karakterize kronik, inflamatuvar bir deri hastalığıdır. AD'in bireyin fiziksel ve psikososyal gelişiminde önemli bir dönem olan ergenlik dönemini de etkilemesi fiziksel problemler yanında davranış ve psikososyal sorunlara yol açabilmektedir<sup>1-3</sup>. Derinin rahatlıkla görülebilen ve dokunulabilen bir organ olarak psikiyatri ile özel bir ilişkisi vardır. Deri öfke, korku, utanç ve kızgınlık gibi duyguları açıkça ifade etme, emosyonel uyaranlara yanıt verme, kişinin özgüvenini sağlama ile bebeklikten ergenlik ve yetişkinliğe doğru seyreden sosyalleşme sürecinde önemli rol oynar<sup>4</sup>. Araştırmalar deri hastalıklarının çoğu zaman yaşamı tehdit etmemesine karşın kişinin görünüşünü, dolayısıyla psikososyal durumunu, kişisel ilişkilerini ve günlük aktivitelerini doğrudan etkileyerek bireyin özgüven gelişimi üzerinde olumsuz etkilerini ortaya koymuştur<sup>5-7</sup>. AD, akne ve psoriasisli hastalarda görünümü etkilediği için alay edilen, kötü muameleye maruz kalan ve horgörülen bireyler kendilerine güvenlerini kaybettiklerini ve toplum tarafından dışlandıklarını ifade etmişlerdir<sup>8</sup>.

Benlik saygısı en geniş anlamıyla kişinin kendini değerli, gayretli, etkin ve başarılı hissetmesidir. Benlik saygısını yüksek seviyede ve tutarlı olarak sürdüren bireyler canlı, enerji dolu ve kendilerine güvenen kişiliktedirler. Benlik saygısı yüksek ergenlerin kronik hastalıkları ile ilgili olarak olumlu tutum içinde oldukları bildirilmiştir<sup>9</sup>. Zayıf benlik geliştirmiş bireyler kendilerini yetersiz ve değersiz görmek yanında günlük yaşamda karşılaştıkları sorunlarla başa çıkmakta güçlük çekmekte ve duygularını kontrol etmekte zorlanmaktadır<sup>10,11</sup>. Psikososyal ve ruhsal gelişim açısından birçok değişikliğin meydana geldiği ergenlik, benlik saygısı gelişiminde önemli bir dönemi oluşturmaktadır ve bu dönemde bireyin olumlu bir fiziksel görünüş algısına sahip olması benlik saygısı gelişiminde oldukça önemli bir unsurdur. Bu nedenle özellikle ergenlik döneminde deri hastalıklarının klinik ciddiyetinin dışında günlük yaşantıya ve psikososyal durum üzerinde etkilerinin araştırılması ve tedavi sonuçlarının psikososyal durum üzerinde yaptığı değişikliklerin belirlenmesi önem taşımaktadır<sup>5,6,12</sup>.

Çalışmamızda, AD'in yaşam kalitesini ve görünümü etkileyen bir deri hastalığı olması ve bireyin özgüven gelişiminde önemli bir dönemi oluşturan ergenlik döneminde dikkatin bedene yönelmiş olması sebebi ile atopik dermatitli ergenlerin benlik saygılarının ve dermatolojik yaşam kalitelerinin incelenmesi amaçlandı. Ayrıca bu hastalarda hastalık şiddeti ile benlik saygısı ve dermatolojik yaşam kalitesi ilişkisine bakıldı.

## Gereç ve Yöntem

Çalışmaya polikliniğimize Mart 2010-Mart 2011 tarihleri arasında başvuran AD tanısı almış 10-16 yaş arası 33 ergen hasta ile birlikte yaş ve cinsiyet açısından eşleştirilmiş 33 sağlıklı kontrol alındı. Tüm katılımcılara bilgilendirilmiş onam formu imzalatıldı. Çalışma için üniversite yerel etik kurulundan izin alındı. AD tanısı Hanifin ve Rajka tarafından belirlenen tanı kriterleri ile konuldu ve hastalık şiddeti belirlenmesinde atopik dermatit şiddet skorlama indeksi (SCORAD) kullanıldı<sup>13,14</sup>.

### Benlik saygısı değerlendirmesi

Benlik saygısı değerlendirmesinde "Kendim Hakkında Düşüncelerim" olarak da adlandırılan Piers-Harris öz kavram ölçeği kullanıldı. Seksen maddelik bu ölçek 9-20 yaş grubundaki öğrenciler için geliştirilmiştir. Ölçek puanı 0-80 arasında değişmektedir. Sorular "evet" veya "hayır" olarak yanıtlanmaktadır. Yüksek puan olumlu, düşük puan olumsuz benlik saygısını gösterir. Ölçek 1-Mutluluk-Doyum 2-Kayıp 3-Popularite, sosyal beğeni ve gözde olma 4-Davranış ve uyuma 5-Fiziksel görünüm 6-Zihinsel ve okul durumu olmak üzere 6 adet alt ölçekten oluşmaktadır<sup>15</sup>. Ölçeğin ülkemizdeki geçerlilik ve güvenilirlik çalışması Öner tarafından ilkokuldan üniversite öğrencilerine kadar geniş bir yaş diliminde yapılmıştır<sup>16</sup>.

### Dermatolojik Yaşam Kalitesi Değerlendirmesi

Çalışmada AD'li hasta ve sağlıklı kontrol grubuna orijinali Finlay tarafından oluşturulan, Balcı ve arkadaşları tarafından Türkçe geçerlik ve güvenilirlik çalışması yapılmış, 5-16 yaş arası çocuk ve ergenlerde kullanılabilen çocuk dermatoloji yaşam kalite ölçeği (ÇDYKÖ) uygulandı<sup>17</sup>. Prof. Dr. Andrew Finlay'dan özel izin alınarak kullanılan bu ölçek hastalık semptomları, hastanın hissettikleri, boş zaman değerlendirme, okul, tatil, insan ilişkileri, uyku ve tedavi olmak üzere toplam 10 soruyu içermektedir. Skor puanları 0-30 arasında değişmekte ve puan yükseldikçe yaşam kalitesi düşmektedir.

### İstatistiksel analiz

Çalışmada elde edilen tüm veriler SPSS 15.0 paket programında değerlendirildi. Hasta ve kontrol gruplarının numerik veri açısından analizinde bağımsız gruplarda t testi kullanıldı. Hasta grubunda sosyo-demografik değişkenler ile ÇDYKÖ ve benlik saygısı toplam puanının karşılaştırılmasında Mann Whitney U testi, hastalık şiddeti ile ÇDYKÖ puanlarının karşılaştırılmasında Kruskal-Wallis testi kullanıldı. Anlamlılık için sınır değer olarak p<0,05 kabul edildi. Kruskal-Wallis testinde anlamlılık saptandığında farklılığın hangi gruptan kaynaklandığını incelemek için Bonferroni Düzeltmeli Mann Whitney U testi yapıldı ve bu testin anlamlılığı için sınır değer olarak p<0,0167 kabul edildi. Parametreler

arası korelasyonlar Pearson Korelasyon testi ile değerlendirildi. Benlik saygısı ve dermatolojik yaşam kalitesinin belirleyici değişkenlerini tespit etmek için çoklu regresyon analizleri yapıldı.

## Bulgular

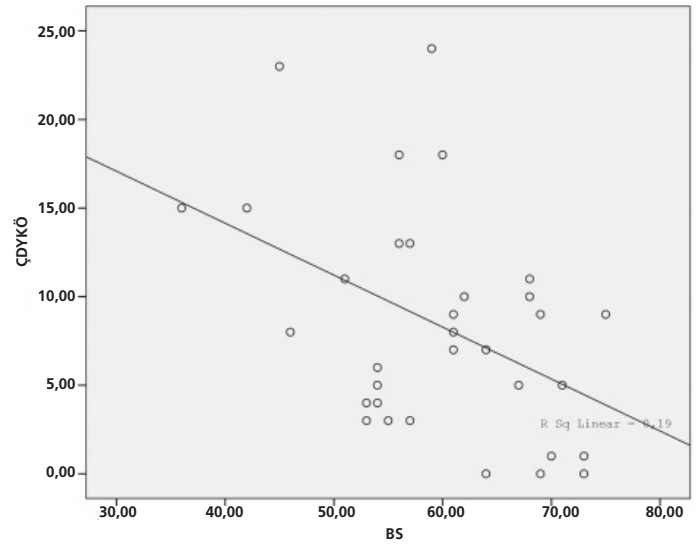
### Hasta ve kontrol grubu özellikleri

Hasta ve kontrol grupları cinsiyet açısından birebir eşti ve %57,6'sı (19/33) kız, %42,4'ü (14/33) erkekten oluşmakta idi. Yaş ortalaması açısından her iki grup arasında istatistiksel olarak anlamlı fark yoktu ( $p=0,85$ ). Hastaların %27,3'ünde hafif, %27,3'ünde orta ve %45,4'ünde şiddetli AD kliniği mevcuttu. Hasta ve kontrol grubunun epidemiyolojik özellikleri, ortalama ÇDYKÖ puanları ve hasta grubunda hastalık şiddet puanı ortalamaları Tablo 1'de özetlendi.

### Benlik saygısı

Piers-Harris Benlik Saygısı Ölçeği toplam puanlarına göre değerlendirildiğinde hasta ve kontrol grupları arasında istatistiksel düzeyde anlamlı farklılık saptandı. Hasta grubunda cinsiyetler arasında ortalama toplam benlik saygısı puanı açısından anlamlı fark yoktu. Hasta ve kontrol grubu arasında mutluluk/doyum ve kaygı alt ölçek puanları arasında fark istatistiksel olarak anlamlı bulunurken, diğer alt ölçekler açısından anlamlı fark yoktu (Tablo 2). Benlik saygısı alt ölçeklerinden fiziksel görünüm puanı ile yaş arasında negatif yönde güçlü düzeyde korelasyon vardı ( $r=-0,562$   $p=0,001$ ). Benlik saygısı toplam ve alt ölçek puanları ile hastalık şiddeti arasında korelasyon saptanmadı. AD tanısı almış ergenlerde benlik saygısı toplam puanı ile ÇDYKÖ puanı arasında negatif yönde orta düzeyde anlamlı korelasyon ( $r=-0,436$ ,  $p=0,011$ ) mevcuttu (Şekil 1). Hasta

grubu baba eğitim seviyesi açısından değerlendirildiğinde babaları lise ve üstü eğitilmiş ergenlerde benlik saygısı puanı daha yüksek olmakla birlikte aradaki fark istatistiksel olarak anlamlı değildi (Tablo 3). Benlik saygısı bağımlı değişkeni ile ÇDYKÖ puanı ve baba eğitim seviyesi bağımsız değişkenleri arasında yapılan çoklu regresyon analizinde toplam benlik saygısı puanını etkileyen en önemli bağımsız değişkenin ÇDYKÖ puanı olduğu belirlendi ( $r^2 = -0,374$ ,  $p=0,026$ )



Şekil 1. Atopik dermatitli hasta grubunda benlik saygısı (BS) ve çocuk dermatoloji yaşam kalite ölçek (ÇDYKÖ) puanları arasındaki ilişki

Tablo 1. Hasta ve kontrol grubunun epidemiyolojik ve klinik özellikleri

	Atopik dermatit (n=33)	Kontrol (n=33)	p
Yaş (ortalama±ss)	11,70±2,10	11,78±2,04	0,85 <sup>a</sup>
Cins (K/E)	19/14	19/14	1,00 <sup>b</sup>
Eğitim seviyesi			
<b>Baba</b>			0,58 <sup>b</sup>
İlköğretim(n)	13 (%39,40)	10 (%30,30)	
Lise(n)	11 (%33,33)	15 (%45,46)	
Üniversite(n)	9 (%27,27)	8 (%24,24)	
<b>Anne</b>			0,25 <sup>b</sup>
İlköğretim(n)	21 (%63,64)	21 (%63,63)	
Lise(n)	5 (%15,15)	9 (%27,27)	
Üniversite(n)	7 (%21,21)	3 (%9,10)	
ÇDYKÖ puanı (ortalama±ss)	8,42±6,33	0,57±1,11	<0,001 <sup>a</sup>
SCORAD puanı (ortalama±ss)	42,32±20,70	-	-

<sup>a</sup>Bağımsız gruplarda t testi, <sup>b</sup>ki-kare testi

**Dermatolojik yaşam kalitesi**

Çocuk dermatoloji yaşam kalite ölçek puanları açısından değerlendirildiğinde, AD'li hasta ve kontrol grubu hasta grubunda dermatolojik yaşam kalitesinin kontrol grubuna göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde düştüğü saptandı (Tablo 1). Hasta grubunda cinsiyetler arasında ÇDYKÖ puanları açısından anlamlı fark yoktu. Hafif, orta ve şiddetli AD'li dermatitli hasta grupları arasında ÇDYKÖ ortalama puanları açısından istatistiksel olarak anlamlı fark mevcuttu ( $p=0,002$ ). Bonferroni Düzeltmeli Mann Whitney U testi yapıldığında bu farklılığın hafif ve şiddetli seyirli hastalık gruplarından kaynaklandığı gözlemlendi ( $p<0,001$ ). Hasta grubunda ÇDYKÖ puanları ile hastalık şiddeti arasında pozitif yönde güçlü düzeyde anlamlı korelasyon izlendi ( $r=0,595$ ,  $p=0,001$ ). Babaları lise ve üstü eğitilmiş ergenlerde ÇDYKÖ puanı daha düşük olmakla birlikte aradaki fark istatistiksel olarak anlamlı değildi (Tablo 3). ÇDYKÖ puanı bağımlı değişkeni ile kaşıntı, uykusuzluk, hastalık şiddeti ve benlik saygısı bağımsız değişkenleri arasında yapılan çoklu regresyon analizinde ÇDYKÖ puanını etkileyen en önemli bağımsız değişkenin benlik saygısı puanı olduğu belirlendi ( $r^2=0,49$ ,  $p=0,045$ ).

**Tartışma**

Literatür araştırmasında AD'in ergenler üzerinde oluşturduğu psikososyal etkiler ile ilgili çalışmaların oldukça sınırlı olduğu saptandı. Bilgilerimize göre AD'li ergenlerde benlik saygısını değerlendirildiği bir çalışma mevcut olmayıp AD'li erişkinlerde benlik saygısını değerlendiren bir çalışmaya ulaşılmıştır. Wittkowski ve ark. tarafından erişkin popülasyonda Rosenberg benlik saygısı ölçeğinin kullanıldığı ve elde edilen verilerin topluma ait ortalama benlik saygısı puanları ile karşılaştırıldığı bu çalışmada AD'li hasta grubunda benlik saygısı puanının toplum ortalama benlik saygısı puanından daha yüksek olduğu bildirilmiştir<sup>18</sup>. Ergen popülasyonda Piers-Harris özkavram ölçeğinin kullanıldığı ve elde edilen verilerin sağlıklı kontroller ile karşılaştırıldığı çalışmamızda ise AD'li ergenlerin benlik saygıları kontrollere göre anlamlı oranda düşük saptandı. Her iki çalışmada kullanılan ölçeklerin, çalışma evreninin ve karşılaştırma yapılan grupların farklılığı sebebi ile farklı sonuçlar elde edilmiş olabilir. Nitekim bilindiği gibi ergenlik insan gelişimi dönemleri içinde toplumsal etkilerin birey için en fazla önem taşıdığı bir evredir ve dış görünümü ile yoğun olarak ilgilenen, sorular soran ve bu sorulara cevap arayan birey bedensel açıdan kendilerinde

**Tablo 2. Hasta ve kontrol grubunda benlik saygısı toplam puanı ve alt ölçek puanlarının karşılaştırılması**

Piers-Harris özkavram ölçeği	Hasta (ortalama±SS)	Kontrol (ortalama±SS)	*p
Benlik saygısı (toplam puan)	59,52±9,42	65,24±5,78	0,004
Mutluluk-doyum	9,06±2,83	10,36±1,54	0,0024
Kaygı	7,55±3,05	9,00±1,98	0,026
Popülarite-soyal beğeni/gözde olma	9,36±1,41	9,97±1,07	0,054
Davranış-uyma/konformite	11,91±3,41	12,97±1,96	0,127
Fiziksel görünüm	7,852±2,32	8,15±1,46	0,528
Zihinsel-okul durumu	5,30±1,45	5,55±1,46	0,500

\*Bağımsız gruplarda t testi, anlamlılık için sınır değer  $p<0,05$

**Tablo 3. Hasta grubunda cinsiyet, anne ve baba eğitim düzeyi ile benlik saygısı ve yaşam kalitesi ilişkisi**

	Benlik saygısı Median (min-max)	*p	Yaşam kalitesi Median(min-max)	*p
<b>Cinsiyet</b> Erkek Kadın	60,5 (36,0-75,0) 58,9 (42,0-73,0)	0,507	8,1 (0,0-18,0) 7,5 (0,0-24,0)	0,941
<b>Baba eğitim durumu</b> İlköğretim Lise ve üstü	56,0 (36,0-68,0) 61,5 (44,0-75,0)	0,161	10,0 (3,0-18,0) 6,5 (0,0-24,0)	0,087
<b>Anne eğitim durumu</b> İlköğretim Lise ve üstü	59,9 (36,0-73,0) 60,7 (42,0-75,0)	0,866	8,0 (0,0-18,0) 8,0 (0,0-24,0)	0,442

\*Mann Whitney U testi, anlamlılık için sınır değer  $p<0,05$

meydana gelen değişikliklere karşı fazlaca duyarlıdır<sup>12</sup>. Çalışma popülasyonumuzun ergen bireylerden oluşması sebebi ile bu bireylerde benlik saygısının sağlıklı kontrollere göre anlamlı şekilde düşük saptandığını düşünmekteyiz. Çalışmamızın sözkonusu çalışmadan bir diğer farklılığı yaş, cinsiyet ve sosyo-kültürel düzey açısından benzer özellikler taşıyan ve verilerin karşılaştırılmasında daha anlamlı kabul edilen sağlıklı kontrol grubunun kullanılmasıdır. Bununla birlikte deri hastalıklarının kişinin benlik saygısı üzerine etkisinin araştırıldığı çalışmalar ağırlıklı olarak fiziksel görünümün yoğun olarak etkilendiği akne vulgaris üzerine yoğunlaşmıştır. Çoğunluğunu ergenlerin oluşturduğu bu çalışmalarda, sonuçlarımızla benzer şekilde hasta bireylerde benlik saygısının sağlıklı kontrollere göre anlamlı şekilde düştüğü rapor edilmiştir<sup>11,19</sup>. Vitiligo ve kronik ürtikerli hastalarda da benlik saygısının sağlıklı kontrol grubuna göre anlamlı derecede düşük olduğu bildirilmiştir<sup>20</sup>.

Deri hastalıklarında psikiyatrik morbiditeyi belirleyen ana unsurun klinisyence yapılan şiddet değerlendirmesinden çok deri hastalığının yaşam kalitesine olan etkisi olduğu görülmektedir. AD, yaşam kalitesini etkileyen dermatolojik hastalıkların başında gelmektedir ve yapılan çalışmalarda AD'li bireylerde yaşam kalitesinin hastalık şiddeti ile ters yönde korelasyon gösterdiği rapor edilmiştir. Çalışmamızda daha önce yapılmış çalışmalarla benzer olarak atopik dermatitli ergenlerde dermatolojik yaşam kalitesi düşük olarak saptandı ve bu düşüş hastalık şiddeti ile ters yönde korelasyon gösteriyordu<sup>18,21,22</sup>.

Ergenlik döneminde deri görünümüne zarar veren hastalıklar hangi şiddette olursa olsun ergen üzerinde psikolojik etkiler oluşturabilmektedir<sup>9,23</sup>. Akneli ergenlerle yapılan çalışmalarda hastalık şiddeti ile benlik saygısı arasında ilişki saptanmamış ve hafif-orta şiddette aknenin de benlik saygısında düşme ve diğer psikolojik sorunlara yol açabileceği bildirilmiştir<sup>11,19,24,25</sup>. Wittowski ve ark. erişkinler üzerinde yaptıkları çalışmada AD'in dermatitin psikolojik sıkıntılara yol açması için şiddetli olması gerektiğini göstermişlerdir<sup>18</sup>. Çalışmamızda literatür verileri ile uyumlu olarak benlik saygısı toplam ve alt ölçek puanları ile hastalık şiddeti arasında ilişki bulunmaması çalışmaya alınan bireylerin ergen olması ve/veya AD hastalık şiddetinden bağımsız olarak benlik saygısında düşmeye yol açabilmesi ile ilişkili olabilir.

Atopik dermatitli ergenlerde her iki cins arasında benlik saygısı açısından anlamlı bir farklılık saptanmadı. Bu sonuç hastalarımızın ergenlik döneminde olması ile ilgili olabilir. Bilindiği üzere ergenlik döneminde dış görünüm yalnız kızlarda değil erkeklerde de büyük önem taşımakta ve her iki cinsiyet için zorlu bir dönemi oluşturmaktadır. Nitekim akne vulgarisli ergenlerde yapılan çalışmalarda da benlik saygısı açısından cinsiyetler arasında anlamlı farklılık saptanmamıştır<sup>11,19</sup>.

Anne ve baba eğitim seviyesi ile benlik saygısı ve yaşam kalitesi arasında anlamlı bir ilişkinin saptandığı AD'li hasta grubunda, baba eğitiminin lise ve üzeri seviyede olduğu ergenlerde benlik saygısı ve dermatolojik yaşam kalitesinin daha yüksek olduğu saptandı. AD'li hasta sayısının düşük olması olası bir anlamlı farklılığı saptamayı engellemiş olabilir. AD, hasta ile birlikte diğer aile bireylerinin yaşantısını da etkileyen kronik bir deri hastalığı olup hastalık yönetiminde aile bireylerinin önemli katkısı olmaktadır<sup>26</sup>. Bilindiği gibi eğitim düzeyi yüksek ebeveynlerin hastalık ile baş etme ve problem çözme becerileri yüksek olup çocuklarının sağlıkları ile ilgili duyarlılıkları açısından diğer ebeveynlerden farklıdır. Bu ebeveynler çocuklarına hastalıkları ile ilgili uygun açıklamayı yapabilmekte ve çocukların hastalıklarına karşı daha olumlu bir bakış

açısı geliştirebilmelerini sağlayabilmektedirler. Ataerkil bir yapısı bulunan Türk toplumu göz önüne bulundurulduğunda aile bireyleri üzerinde anneden ziyade babanın söz sahibi olması ve baba eğitim seviyesinin artmasından kaynaklanan donanım ile atopik dermatitli hastaların hastalık ile baş etme ve problem çözme becerilerinin ve buna bağlı olarak benlik saygısı ve dermatolojik yaşam kalitelerinin daha yüksek olması beklenebilir<sup>27</sup>.

Çalışmamızda AD'li ergenlerin mutluluk-doyum alanında benlik saygılarının kontrol grubuna göre anlamlı derecede düşük olduğu saptandı. Dermatolojik hastalık sebebi ile mutluluk ve yaşam doyumuna olumlu katkı sağlayan sosyal ve fiziksel etkinliklerin kısıtlanmasının ve hastalıkla ilgili yaşam kalitesinin düşmesinin bu duruma yol açmış olabileceği düşünüldü. Çalışmamızda AD'li ergenlerin kaygı alanında benlik saygıları kontrollere oranla anlamlı ölçüde düşük idi. Bu anlamlı fark kronik hastalığı olan ergenlerde öne sürüldüğü üzere hastaların hastalıkları ile verilen eğitim ve bilgilendirme ile hastalıklarını kontrol etme ve kabullenme becerilerinden kaynaklanıyor olabilir<sup>9</sup>. Ayrıca bu ergenler durumlarını yok sayarak veya minimize ederek kaygı düzeylerini koruyor olabilirler<sup>28</sup>.

Ergenliğin çevresel etkenlere karşı farkındalığın arttığı ve kişilerin sorunlarla baş etme becerilerinin en kısıtlı dönem olduğu düşünüldüğünde AD'li bireylerin çocukluktan ergenliğe doğru ilerledikçe fiziksel görünümüne ilişkin olumsuz değerlendirmelere sahip olmaları doğal gibi gözükmektedir. Ergenlikten uzaklaştıkça fiziksel görünümle ilgili kaygıların azaldığı ve deri hastalığının getirdiği sorunlarla baş etme becerilerinin arttığı bildirilmiştir<sup>7,8,19,20,29</sup>. Çalışmamızda AD'li ergenlerde erken ergenlik döneminden<sup>10-13</sup> bireyin özerkliğini kazandığı ve romantik ilişkilere başladığı geç ergenlik dönemine<sup>14-16</sup> doğru geçildikçe fiziksel görünüm ile ilgili benlik saygısının düştüğü gözlenmiştir.

Dermatolojik yaşam kalite puanları incelendiğinde, AD'li ergenlerde cinsler arasında anlamlı fark saptanmadı. Bu durum hastalık şiddetinin cinsler arasında anlamlı farklılık göstermemesi ve her iki cinsin sosyal hayata iştirak edebilmesi ile açıklanabilir. Nitekim Abdel-Hafez ve ark. çoğunluğunu akneli ergenlerin oluşturduğu çalışmalarda erkeklerde kadınlara oranla hastalığın daha ciddi seyretmesine bağlı olarak erkek cinsiyette yaşam kalitesinin daha düşük olduğunu bulmuşlardır. Ayrıca sosyal hayatta erkeklerin daha aktif rol aldığı ülkelerde deri hastalığına bağlı yaşam kalitesinin erkekleri daha fazla etkilediği de bildirilmektedir<sup>24</sup>.

Atopik dermatitli erişkinlerde dermatolojik yaşam kalitesi benlik saygısı arasında anlamlı ilişki olduğu ve dermatolojik yaşam kalitesi düştükçe benlik saygısının da düştüğü rapor edilmiştir<sup>18</sup>. Soyupek ve arkadaşları spastik özürülü çocuklarda yaşam kalitesi ile birlikte benlik saygısının düştüğünü ve benlik saygısının yaşam kalitesini etkileyen bağımsız değişkenlerden biri olduğunu bildirmişlerdir<sup>30</sup>. Benzer şekilde çalışmamızda da AD'li ergenlerde benlik saygısı ile dermatolojik yaşam kalitesi arasında ilişkinin anlamlı olduğu ve benlik saygısının yaşam kalitesi ile birlikte düştüğü belirlendi. Ayrıca benlik saygısının dermatolojik yaşam kalitesini belirleyen en önemli bağımsız değişken olduğu ortaya konmakla birlikte benlik saygısını belirleyen en önemli bağımsız değişkenin de dermatolojik yaşam kalitesi olduğu belirlendi. Zamansal açıdan nedensel ilişkinin ortaya konulamaması yani nedenin sonuçtan önce ortaya çıktığının saptanamaması olgu-kontrol çalışmalarının genel bir kısıtlılığı olduğu gibi bizim çalışmamızın da

kısıtlılığıdır. Dermatolojik yaşam kalitesi ile benlik saygısı arasındaki neden sonuç ilişkilerini saptayabilen prospektif çalışmalara gereksinim vardır. Çalışmamızda olgu grubunun toplum tabanlı olmaması, Türkiye'deki tüm AD'li ergen grubunu temsil etmemesi ve ölçeklerimizde yer alan yaş sınırlamalarından dolayı geç ergenlerin (17-21 yaş) çalışmaya dahil edilememesi çalışmamızın diğer kısıtlılıkları arasında yer almaktadır<sup>29</sup>. Ergenlik dönemi bireyin benlik saygısı ve diğer psikososyal gelişimler açısından önemli bir dönemi oluşturduğu ve yüksek benlik saygısına sahip ergenlerin hastalıklarına karşı daha olumlu bir tutum içinde oldukları göz önünde bulundurulduğunda, AD'li ergenlerin ruhsal açıdan daha detaylı olarak değerlendirilmeleri gerektiğini düşünmekteyiz. Sonuçlarımız AD'li ergenlerde cinsiyetler arası fark gözlenmeksizin benlik saygısı ve dermatolojik yaşam kalitesinin olumsuz yönde etkilendiğini göstermektedir. AD'li ergenlere dermatolojik muayene yanında psikiyatrik açıdan da değerlendirilip gerekli psikososyal desteğin verilmesi, bu bireylerin benlik saygılarının ve yaşam kalitelerinin olumsuz yönde etkilenmesini önleyebilir.

## Kaynaklar

- Brennkmeijer EE, Legierse CM, Sillevs Smitt JH, et al. The course of life of patients with childhood atopic dermatitis. *Pediatr Dermatol* 2009;26:14-22.
- Potocka A, Turczyn-Jabłońska K, Merecz D: Psychological correlates of quality of life in dermatology patients: the role of mental health and self-acceptance. *Acta Dermatovenerol Alp Panonica Adriat* 2009;18:53-8.
- Weber MB, Fontes Neto Pde T, Prati C, et al: Improvement of pruritus and quality of life of children with atopic dermatitis and their families after joining support groups. *J Eur Acad Dermatol Venereol* 2008;22:992-7.
- Mercan S, Altunay İK: Psikiyatri ve dermatolojinin ortak çalışma alanı: psikodermatoloji. *Türk Psikiyatri dergisi* 2006;17:305-13.
- Koo J, Lebowitz A: Psycho dermatology: the mind and skin connection. *Am Fam Physician* 2001;64:1873-8.
- Acıöz E, Gökdemir G, Köşlü A: Dermatolojide yaşam kalitesi. *Turkderm* 2003;37:16-23.
- Hahn-Smith AM, Smith JE: The positive influence of maternal identification on body image, eating attitudes, and self-esteem of Hispanic and Anglo girls. *Int J Ead Disord* 2001;29:429-40.
- Magin P, Adams J, Heading G, Pond D, Smith W: Experiences of appearance-related teasing and bullying in skin diseases and their psychological sequelae: results of a qualitative study. *Scand J Caring Sci* 2008;22:430-6.
- Ho J, Lee A, Kaminsky L, Wirrell E: Self-concept, attitude toward illness and family functioning in adolescents with type 1 diabetes. *Paediatr Child Health* 2008;13:600-4.
- Özkan İ: Benlik saygısını etkileyen etkenler. *Düşünen Adam* 1994;7:4-9.
- Krowchuk DP, Stancin T, Keskinen R, et al: The psychosocial effects of acne on adolescents. *Pediatr Dermatol* 1991;8:332-8.
- Oktan V, Şahin M: Kız ergenlerde beden imajı ile benlik saygısı arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Uluslararası insan bilimleri dergisi* 2010;7:1-12.
- Hanifin JM, Rajka G: Diagnostic features of atopic dermatitis. *Acta Derm Venereol Suppl (Stockh)* 1980; 92:44-7.
- Oranje AP, Glazenburg EJ, Wolkerstorfer A, de Waard-van der Spek FB: Practical issues on interpretation of scoring atopic dermatitis: the SCORAD index, objective SCORAD and the three-item severity score. *Br J Dermatol* 2007;157:645-8.
- Piers EV, Haris DB: The Piers-Harris children's self concept scale. Los Angeles, California, Western Psychological Services, 1969.
- Öner N: Piers Harris'in çocuklarda öz-kavram ölçeği el kitabı. Ankara, Türk Psikologlar Derneği Yayınları; 1996.
- Balcı DD, Sangün Ö, İnandı T: Cross validation of the Turkish version of Children's Dermatology Life Quality Index. *J Turk Acad Dermatol* 2007;1:71402a.
- Wittkowski A, Richards HL, Griffiths CE, Main CJ: The impact of psychological and clinical factors on quality of life in individuals with atopic dermatitis. *J Psychosom Res* 2004;57:195-200.
- Yarpuz AY, Saadet ED, Şanlı HE, Özgüven HD: Akne vulgaris hastalarında sosyal kaygı düzeyi ve bunun klinik değişkenler ile ilişkisi. *Türk psikiyatri dergisi* 2008;19:29-37.
- Sukan M, Maner F: Vitiligo ve kronik ürtiker hastalarında kendilik saygısı. *Türkiye'de psikiyatri* 2006;8:93-7.
- Hon KL, Leung TF, Wong KY, et al: Does age or gender influence quality of life in children with atopic dermatitis? *Clin Exp Dermatol* 2008;33:705-9.
- Holm EA, Wulf HC, Stegmann H, Jemec GB: Life quality assessment among patients with atopic eczema. *Br J Dermatol* 2006;154:719-25.
- Gupta MA, Gupta AK, Schork NJ, Ellis CN, Voorhees JJ: Psychiatric aspects of the treatment of mild to moderate facial acne. Some preliminary observations. *Int J Dermatol* 1990;29:719-21.
- Abdel-Hafez K, Mahran AM, Hofny ER, et al: The impact of acne vulgaris on the quality of life and psychologic status in patients from upper Egypt. *Int J Dermatol* 2009;48:280-5.
- Mallon E, Newton JN, Klassen A, et al: The quality of life in acne: a comparison with general medical conditions using generic questionnaires. *Br J Dermatol* 1999;140:672-6.
- Basra MK, Finlay AY: The family impact of skin diseases: the Greater Patient concept. *Br J Dermatol* 2007;156:929-37.
- Toros F, Özge C, Bayramkaya E: Ergenlerde gözlük takma ile özgüven ve sigara kullanımı arasında ilişki var mı? *Yeni Symposium Journal* 2009;47:91-7.
- Leonard BJ, Brust JD, Abrahams G, Sielaff B: Self-concept of children and adolescents with cleft lip and/or palate. *Cleft Palate Craniofac J* 1991;28:347-53.
- Dalgard F, Gieler U, Holm JØ, Bjertness E, Hauser S: Self-esteem and body satisfaction among late adolescents with acne: results from a population survey. *J Am Acad Dermatol* 2008;59:746-51.
- Soyupek F, Aktepe E, Savas S, Askin A: Do the self-concept and quality of life decrease in CP patients? Focussing on the predictors of self-concept and quality of life. *Disabil Rehabil* 2010;32:1109-15.